

De drie basisbeginselen van theosofie en hun brug naar de natuurkunde

Dr. Arthur Sieders, september 2025

Arthur Sieders is afgestudeerd als natuurkundige en gepromoveerd in de wijsbegeerte. Na een loopbaan in het bedrijfsleven is hij overgestapt naar het middelbaar onderwijs en werkt thans aan het Grotius College te Delft als docent natuurkunde.

Theosofie wordt vaak omschreven als een synthese van religie, filosofie en wetenschap. Hoewel haar wortels diep reiken in de oude wijsheidstradities, is ze nooit bedoeld geweest als een gesloten systeem. Integendeel: de theosofie nodigt steeds uit tot een dialoog tussen esoterisch inzicht en de ontdekkingen van de moderne wetenschap. In dit artikel wil ik de drie fundamentele beginselen van theosofie in verband brengen met de natuurkunde, eerst vanuit het perspectief van de klassieke fysica en vervolgens vanuit de quantumfysica.

Het eerste beginsel: het ene, alomtegenwoordige en grenzeloze beginsel

Theosofie stelt dat er achter alle verschijnselen een absolute, onkenbare grond ligt: een universeel beginsel dat alle manifestaties doordringt. Dit is geen persoonlijke godheid, maar een onbegrensde werkelijkheid die zich aan ons alleen laat kennen via haar uitdrukkingen.

In de **klassieke fysica** vinden we een parallel in het idee dat de natuur overal volgens dezelfde wetten werkt. Newtons concept van zwaartekracht geldt zowel voor een vallende appel als voor de beweging van de maan. Maxwell* liet zien dat licht en elektriciteit manifestaties zijn van één en dezelfde elektromagnetische wet. Hoewel deze wetten niet absoluut zijn, geven ze wel uitdrukking aan de overtuiging dat er één universele orde is die alle dingen samenbindt.

In de **quantumfysica** zien we dit nog sterker terug. Verschijnselen als quantumverstrengeling laten zien dat twee deeltjes, hoe ver ze ook van elkaar verwijderd zijn, verbonden blijven in een onmiddellijke samenhang. De quantumveldentheorie gaat zelfs verder: alle deeltjes blijken in feite excitatiepatronen van onderliggende velden die het hele universum doordringen. In dit perspectief wordt het theosofische beginsel van een universele ondergrond zichtbaar als een fysisch veld dat alles draagt en verbindt.

Het tweede beginsel: de wet van periodiciteit of cyclische openbaring

Volgens theosofie verloopt alle kosmische en menselijke ontwikkeling in cycli: geboorte en dood, opkomst en ondergang, rust en activiteit. Het universum zelf ademt in en uit in oneindige ritmen.

De **klassieke fysica** toont ons de alomtegenwoordigheid van ritme en herhaling. Planeten beschrijven banen in vaste patronen, de slinger van een pendel beweegt in een eindeloze heen-en-weer en geluidsgolven trillen in regelmatige frequenties.

Maxwell toonde dat ook licht een golfbeweging is. Dit cyclische karakter van de natuur is een tastbaar evenbeeld van de theosofische leer van periodiciteit. In de **quantumfysica** krijgen cycli een nog fundamenteeler karakter. Deeltjes worden niet louter als vaste puntjes gezien, maar als *golffuncties* die trillen en oscilleren. De quantumwereld is in wezen een universum van vibratie en waarschijnlijkheidspatronen. Zelfs materie zelf kan begrepen worden als gecondenseerde trillingen van velden. Hiermee sluit de moderne wetenschap opvallend aan bij de theosofische gedachte dat de werkelijkheid in haar diepste grond ritmisch en cyclisch is.

Het derde beginsel: de eenheid van alle zielen met de universele Ziel

Theosofie leert dat elke ziel een vonk is van dezelfde universele geest. Hoewel we onszelf tijdelijk ervaren als afgescheiden individuen, zijn we in wezen uitdrukkingen van één en dezelfde bron.

De klassieke fysica ontwikkelde in de 19e eeuw het principe van energiebehoud: energie kan nooit verloren gaan, slechts van vorm veranderen. Daarmee ontstond het beeld van een universum waarin alles met elkaar verbonden is door één groot energieweefsel. Deze visie herinnert sterk aan het theosofische idee dat er een onderliggende eenheid is die alle vormen draagt.

In de quantumfysica wordt dit beeld nog concreter. De quantumveldentheorie laat zien dat alle deeltjes en krachten voortkomen uit dezelfde onderliggende velden. Een elektron hier en een elektron daar zijn niet wezenlijk verschillend: ze zijn manifestaties van één elektronisch veld. Alles wat bestaat, van sterren tot mensen, is een variatie binnen hetzelfde kosmische 'veld van zijn'. Het idee dat wij allen in wezen één zijn met een universele Ziel vindt in deze wetenschappelijke visie een verrassend sterke echo.

Een samenvattend beeld

De drie beginselen van theosofie – het ene grondbeginsel, de cyclische wet, en de eenheid van alle zielen – kunnen dus vruchtbaar in verband gebracht worden met de inzichten van zowel de klassieke als de moderne fysica.

1. Het eerste beginsel vindt een parallel in de universele natuurwetten en in de quantumvelden die het hele universum doordringen.
2. Het tweede beginsel weerspiegelt zich in de ritmische patronen van planeten en golven en in de vibrerende aard van de quantumwereld.
3. Het derde beginsel klinkt door in de eenheid van energie en de gedeelde oorsprong van alle deeltjes in één universeel veld.

Slotbeschouwing

Theosofie hoeft geen natuurkunde te zijn en natuurkunde geen theosofie. Toch is het fascinerend om te zien hoe de inzichten van beide domeinen elkaar aanvullen. De wetenschap reikt ons beelden en formules aan; theosofie wijst ons op de diepere betekenis en samenhang.

Wanneer we de drie beginselen verbinden met de taal van de fysica, krijgen we een dubbele rijkdom: de wiskundige precisie van de wetenschap en de symbolische diepte van de esoterische traditie. Samen nodigen ze ons uit tot een groter besef van de eenheid, de ritmische ordening en de diepe verbondenheid van al het leven.

Noot

* James Clerk Maxwell (Edinburgh, 13 juni 1831 – Cambridge, 5 november 1879) was een Schots wis- en natuurkundige. Naar hem zijn de vier Maxwellvergelijkingen genoemd. Op deze grondvergelijkingen is de hele klassieke elektromagnetische theorie gebouwd. Met Albert Einstein en Isaac Newton wordt hij tot de grootste natuurkundigen gerekend. (Wikipedia)

DNS-DNG | Unsplash